LAURENCE FLYN

„CESTOU NECESTOU…“

PODPŮRNÉ KNĚŽSKÉ SKUPINY V DIECÉZI CLOGHER

Laurence Flyn,[1] „By Indirections…[2] - Clustering:[3] Clogher Style,“ *The Furrow: A Journal for the Contemporary Church* 54 (June 2003) 353-366; z angličtiny přeložil a poznámkami pod čarou doplnil Petr Hruška.
PRACOVÍ TEXT – NENÍ URČENO PRO KOMERNČÍ VYUŽITÍ

Úvod 1
Jak to všechno začalo 2
Učení se za pochodu 2
Zdravá kněžská služba 2
Od početí k porodu 3
První krůčky 4
Bylo vše tak růžové? 4
Přešlapování na místě 4
Další vyhodnocení 5
Kudy jsme došli až sem? 5
Tvář, kterou je třeba kontemplovat 6
Znovu začít u Krista 6
Svědkové lásky 7

ÚVOD

Duc in altum! (Lk 5,4)[4] Ježíšovo pozvání, či spíše jeho výzva adresovaná Petrovi a jeho společníkům, aby zajeli na hlubinu, kde má pro ně Mistr přichystané překvapení, je klíčovým tématem apoštolského listu Jana Pavla II. *Novo millennio adveniente* k počátku nového tisíciletí.[5] U příležitosti završení minulého tisíciletí papež vyzývá, aby každá místní církev „ověřila opravdovost svého úsilí a znovu získala nový elán pro svou duchovní a pastorační činnost“ tím, že se „zamyslí nad tím, co v tomto vzácném roce milosti, a vůbec během celého období od II. vatikánského koncilu do Velkého jubilea, řekl Duch svatý Božímu lidu“ (*NMI* 3). Tak, jak už to často s římskými dokumenty bývá (obzvlášť pokud nepřinášejí nic moc kontroverzního), i tomuto papežovu dopisu jsme zde v Irsku věnovali, jak říká moje sestra, „pečlivou nepozornost“. Mně samotnému však tento papežův list připadá myšlenkově bohatý, vřelý a vyzývající k vážnému zamyšlení: to nejlepší z Jana Pavla II. Při různých příležitostech, když jsem měl možnost témata tohoto listu rozebírat v různých skupinách (např. na Lough Derg[6] během poutní sezóny 2001 či při seminářích obnovy pro

[1] Laurrence Flynn je knězem irské diecéze Clogher. Adresa: 19 Ballagh Road, Clogher, Co. Tyrone BT76 0QT.

[2] Originální název článku „By Indirections…“ je přejat z řeči lorda Polonia k Reynaldovi v Sheakspearově hře Hamlet: „Your bait of falsehood takes this carp of truth: - And thus do we of wisdom and of reach, - With windlasses and with assays of bias, - *By indirections find directions out*: - So by my former lecture and advice, - Shall you my son. You have me, have you not?“ *Hamlet* Act 2, Scene 1, 66. Klíčová fráze *„By indirections find directions out“* je povzbuzením, že i přesto, že k cíli často nesměřujeme přímou cestou, právě díky odvaze vydat se po těchto oklikách a slepých uličkách („indirections“, volně snad možno přeložit jako „cestou necestou“) postupně najdeme východisko a správný směr („directions out“).

[3] Anglický výraz „clustering“ (dosl. „shlukování se“, „shromažďování“, „seskupování se“; od „cluster“ = shluk, chumel, trs, hrozen, hlouček, seskupení, nahromadění), se v pastorační terminologii často používá pro sdružování několika farností, které si stále zachovávají jistou vlastní identitu, do jakýchsi farních svazů v rámci jednoho farního obvodu spravovaného s jedním farářem (na rozdíl od „merging“, spojování, kdy se původní farnosti v podstatě zruší tím, že se spojí do jedné nové větší farnosti). Autor článku však tento výraz používá pro označení procesu „shlukování“ kněží v diecézi do malých skupin vzniklých za účelem vzájemné podpory ve službě i v životě (tzv. „support groups“, „podpůrné skupiny“).

[4] „Zajeď na hlubinu!“ (Lk 5,4).

[5] Jan Pavel II., *Novo millennio ineunte: Apoštolský list papeže Jana Pavla II. na závěr Jubilejního roku 2000* z 6. ledna 2001 (Praha: Sekretariát České biskupské konference, 2001). Dále *NMI*; viz také http://tisk.cirkev.cz/art/clanek.asp?id=259; anglický text viz http://www.vatican.va/holy_father/john_paul_ii/apost_letters/index.htm.

[6] Lough Derg, velké jezero v jižním Donegalu (severozápadní část Irska), je klasickým poutním místem se starobylou tradicí několikadenních pobytů poutníků na ostrově uprostřed jezera doprovázených postem a modlitbou; viz velmi hezká prezentace na http://www.loughderg.org.

pastoračních pomocníky), velmi častou reakcí bylo něco ve stylu: „Proč nám o tom doposud nikdo nic neřekl?“ V tomto článku bych se chtěl nejprve podělit o zkušenost obnovy, kterou jsme mohli průběžně prožívat s kněžími v katolické diecézi Clogher[7] při tom, co jsme nazvali „projekt podpůrných skupin“.[8] Následně bych pak chtěl připojit vlastní reflexi této zkušenosti ve světle některých klíčových témat z *Novo millennio ineunte* a ve vztahu k roli nás kněží v širším kontextu diecéze, tak jak ji já osobně vnímám.

JAK TO VŠECHNO ZAČALO

Od roku 1991 se kněží z diecéze Clogher vždy druhý či třetí týden po velikonocích scházeli ke každoročnímu semináři v městečku Bundoran v západním výběžku diecéze.[9] Pro někoho to byla příležitost pro dvě či tři rundy golfu, jiní si tady nostalgicky zavzpomínali na dětská léta s kyblíčkem a lopatičkou na pláži a všichni jsme tam vyráželi s výhledem na klidnou procházku nad sluncem ozářenými útesy a na něco z toho, co bývá nazýváno bratrstvím – toto vše byla lákadla, která nám pomohla přežít i nějaký ten program v rámci trvalé kněžské formace. Témata těchto seminářů sahala od počátečního homiletického uvedení do Lekcionáře, přes různé aspekty pastorační služby a proměňující se kultury, až k některým, ne příliš náročným aspektům našeho vnitřního života. Základem bylo najít nějakého oslovujícího přednášejícího schopného se věnovat určenému tématu po dva a půl dne způsobem, který umožňoval určitou otevřenou diskusi po každé přednášce a respektoval potřebu vyváženosti zahrnující i onen sociální a rekreační rozměr celého podniku. Účast byla vždy poměrně vysoká, ačkoli nebyla povinná. Navíc, i když většina účastníků využila možnosti ubytování, vždy se ještě našlo dost „přespolních“, kteří na program každý den dojížděli ze svých farností.

UČENÍ SE ZA POCHODU

Koncem devadesátých let byl jasně pozorovatelný mírný, ale trvalý pokles účasti. Kněžská rada, která byla zodpovědná za organizaci, navrhla, aby na semináři v roce 2000 byla příležitost pro zhodnocení, jestli se takto má pokračovat i nadále. Ten rok bylo na programu téma pastoračního listu našich biskupů na téma sociální spravedlnosti a hospodářství.[10] Poprvé byli naši kněží také vybídnuti k tomu, aby se ještě před seminářem věnovali nějaké domácí přípravě. Ta nebyla příliš náročná, ale dávala možnost tomu, kdo chtěl, předem se hlouběji věnovat jednomu z nabídnutých témat. P. John Sweeney, SJ, který hrál klíčovou roli při přípravě onoho pastýřského listu, se pro roli řečníka k tomuto tématu hodil výborně. Nejen, že téma s kněžími začal rozvíjet již předem na vikariátních konferencích, ale také nás povzbudil k tomu, abychom na seminář přizvali další lidi, především laiky z řad odborníků orientujících se v každodenní problematice ekonomické a sociální reality, aby byli přímými účastníky seminárních diskusí. Tato předchozí příprava, zkušenost, kterou naši hosté do diskusí nakonec skutečně vnesli a více participativní styl celého programu, to vše seminář celkově velmi obohatilo. Jako pomůcka pro praktické uplatnění toho, k čemu jsme při semináři dospěli, bylo zpracováno homiletické schéma pro čtyři podzimní neděle, které nám umožnilo naše nové porozumění celé oblasti zprostředkovat širšímu posluchačstvu. Ke konci semináře byla mezi účastníky jasně postřehnutelná chuť k pokračování. Mezi návrhy témat na rok 2001 se objevilo několik variant točících se kolem problematiky pastoračního nasazení kněží a jejich zdravého životního stylu.

ZDRAVÁ KNĚŽSKÁ SLUŽBA

Povzbuzeni zkušeností z roku 2000 jsme se při semináři v následujícím roce zaměřili více na celkový proces než jen na pouhou informaci. Téma, které nakonec pro tento rok vykrystalizovalo, jsme

---

[7] Diecéze Clogher (http://www.clogherdiocese.ie) sousedí s diecézi Kilmore (viz zajímavý popis pastoračního plánování v této diecézi na www.kilmorediocese.ie; článek Liama Kellyho „Pastorační plánování v Irsku: Zkušenosti z diecéze Kilmore“ je k dispozici na www.pastorace.cz). Diecéze má 37 farností, 86 kostelů a žije v ní přes 85.000 katolíků (podle http://www.catholiccommunications.ie/Dioceses/clogher.html).

[8] Dosl. „clustering project“; viz pozn. č. 3.

[9] Diecéze Clogher se rozkládá podél téměř celé hranice mezi Irskou republikou a Severním Irskem (převážně ze severoirské strany, jen částečně zasahuje i do Irské republiky, a to právě ve zmiňovaném nejzápadnějším výběžku sahajícím až na západní pobřeží Irska; viz mapa na http://www.catholicireland.net/dioceses2.shtml).

[10] Pastýřský list irské biskupské konference z roku 1999 nazvaný *Prosperity with a Purpose: Christian Faith and Values in a Time of Rapid Economic Growth* (Dublin: Veritas, 1999); viz http://www.prosperitywithapurpose.ie.

nazvali „Zdravá kněžská služba“ a s jeho realizací nám, coby facilitátorka,[11] vydatně pomohla sestra Dorie Balfe, OP.[12] Počátkem roku byl každý kněz vyzván k tomu, aby se zúčastnil jednoho setkání malé skupiny spolubratří kněží ze svého okolí. Toto setkání mělo být neseno v duchu společné modlitby a měli jsme se při něm zabývat otázkou: *Na jaké klíčové oblasti bychom se v diecézi měli zaměřit za účelem podpory zdravé kněžské služby v dnešní situaci?*, kterou jsme měli reflektovat ze dvou perspektiv: *a) z hlediska osobního života kněží; b) z hlediska organizačně-administrativního*. Tyto účelově vytvořené skupiny (celkem jich bylo deset) se sice setkaly jen jednou, ale někdy v průběhu tohoto přípravného období se jim začalo říkat „podpůrné skupiny“.[13] Program pastoračního semináře Bundoran 2001 se pak postupně vyvinul na základě tohoto počátečního vzájemného naslouchání a dále se pak upřesnil díky další reflexi na jarních vikariátních konferencích. Během samotného semináře jsme naše úvahy postupně sumarizovali do dvanácti oblastí, z nichž pět nejdůležitějších bylo zformulováno do podoby konkrétních praktických úkolů. Na jejich vrcholku se ocitl následující bod:

> No. 1. *Struktura organizační podpory na základě podpůrných skupin*: Souhlasíme, aby v diecézi byla iniciována a rozvinuta struktura malých podpůrných skupin. Účelem této na vzájemném partnerství založené struktury by mělo být usnadňovat pastorační podporu mezi kněžími a jejich vzájemné sdílení. Iniciace vzniku takovéto struktury je úkolem kněžské rady. Souhlasíme s tím, že se na podzim na jeden den znovu sejdeme, abychom zvážili, jaké další kroky bude třeba v této věci učinit.

OD POČETÍ K PORODU

Díky kněžské radě a s velmi aktivní podporou biskupa Duffyho byla realizace tohoto úkolu připravována velmi energicky a cílevědomě. Jako odborný konzultant byl k tomuto projektu přizván pan John Shiels z Annesley Resource Partnership, čímž se podařilo navázat vztah, který se od té doby prokázal jako velmi plodný a užitečný pro kněze v celé diecézi. Za neustálého dialogu s kněžskou radou pan John Shiels zorganizoval široký proces konzultací mezi kněžími, založený jak na písemném dotazníku, tak na osobních rozhovorech. Navíc byly podniknuty kroky ve studiu podobných procesů rozvoje skupinové podpory v jiných diecézích.[14] Ke dni plánovaného podzimního vyhodnocení byla k dispozici pracovní zpráva, která shrnovala jak různá s projektem spojená realistická očekávání, tak určité obavy přítomné mezi kněžími. Po další reflexi a diskusi kněží nakonec přijali doporučení obsažená ve zprávě jako základ pro další postup směrem k vytvoření struktury podpůrných skupin. Jedním z bodů klíčových pro zabezpečení širokého přijetí projektu kněžími bylo jasné zdůraznění, že jednotliví kněží nebudou k podpůrným skupinám nějak povinně *přidělováni*, ale že bude na jejich svobodném rozhodnutí, jestli se k nově iniciovanému procesu připojí nebo ne. Dalším pozitivním faktorem usnadňujícím přijetí návrhu bylo jakési „menu“ různých možných aktivit, ze kterých si každá jednotlivá skupina vybere, co uzná za vhodné (např. společná modlitba, reflexe nad Božím slovem, rozvoj společných pastoračních přístupů k různým typům přípravy na svátosti, zvažování různých způsobů vzájemné výpomoci v případě dovolených nebo nemoci, hledání cest ke vzájemné užší spolupráci či výpomoci při ubývajícím počtu kněží, organizace nějakých společenských aktivit apod.). Pro realizaci projektu v celé diecézi byl navržen časový rámec čtyř let a byla zřízena jakási minimální organizační struktura: jeden kněz z kněžské rady (autor tohoto článku) souhlasil, že bude k dispozici jako koordinátor projektu, v čemž mu bude pomáhat malá

---

[11] Počeštěná verze anglického výrazu „facilitator“ (od „facile“ = snadný, lehký; tedy doslova „usnadňovač“, člověk pomáhající s hladkým průběhem skupinové diskuse) se stále více začíná používat i v českém prostředí (často jako ekvivalent podobných výrazů jako např. „animátor“ či „moderátor“); nejspíše proto, že (podle mého) nejlépe vyjadřuje služebně-funkční podstatu příslušné role (na rozdíl od výrazů jako „vedoucí diskuse“ či „vedoucí skupiny“).

[12] Koordinátorka postgraduálních kursů Graduate Diploma / Master of Arts in Holistic Development for Pastoral Ministry na All Hallows College v Dublinu (viz http://www.allhallows.ie).

[13] „Cluster groups“; viz pozn. č. 3.

[14] Srov. například společenství podporující diecézní kněze na základě spirituality Charlese Foucalda zvané *Jesus Caritas Fraternity* (viz http://www.jesuscaritas.info/main/jesuscaritas.html; http://www.rc.net/org/jesuscaritas), dále *Fraternity of Priests* (viz http://www.fraternityofpriests.org), různé diecézní aktivity podporující kněžské skupiny (http://www.rcbo.org/offices/ministrytopriests.htm a http://www.evangelist.org/archive/htm/0619supp.htm) nebo velmi podrobný dokument biskupské konference Anglie a Walesu „Supporting Ministry – Recommendations for Clergy Appraisal“ (http://217.19.224.165/resource/capp01/index.htm) doporučující a podrobně rozvádějící tři různé modely vzájemné pastorační podpory a supervize kněží.

koordinační skupina. Pan John Shiels pak od této fáze sloužil jako facilitátor této koordinační skupiny a jako konzultant celého projektu.

PRVNÍ KRŮČKY

Dvě skupiny sousedících kněží se v diecézi již delší dobu setkávaly pravidelně. Jedna z nich, vzniklá již před čtrnácti lety, se setkávala každý týden, druhá, fungující víc jak čtyři roky, jednou za čtrnáct dní. Hlavním programem obou těchto skupin byla společná reflexe Božího slova za účelem přípravy na nedělní kázání, avšak ve skupinách se jejich členové také věnovali diskusím nad současnými pastoračními problémy a jejich možnými řešeními. V obou skupinách kněží také spolupracovali při organizaci bohoslužeb smíření v adventní a postní době. Tyto dvě skupiny nyní najednou zjistily, že vlastně začínají být považovány za již předem zralé podpůrné skupiny. To se samozřejmě neobešlo bez jisté nervozity způsobené touto nevyžádanou nálepkou, spojené i s určitými obavami, co že se od nich bude chtít ještě navíc k tomu, čemu se už tak jako tak věnují. Začátkem prosince se pak v oblasti městečka Clones objevila ještě třetí skupina kněží z farností ve fermanaghsko-monaghanské příhraniční oblasti. Proces vytváření podpůrných skupin se pomalu a nejistě začal rozbíhat. Koordinační skupina, nesená jasným rozhodnutím důvěřovat přirozené dynamice „zdola", na které byl vznik celého procesu založen, striktně odolávala pokušení načrtávat na mapě diecéze jakékoli, třeba i jen pomyslné oblasti coby potenciální kandidáty pro vznik nových skupin. Avšak když v lednu 2002 vznikla další skupina v jižním Monaghanu, koordinační skupina byla povzbuzena k tomu, aby si vytýčila nový cíl: do konce roku pomoci v diecézi vytvořit takovou situaci, aby každý kněz, který by se chtěl k nějaké podpůrné skupině ve své oblasti připojit, to také mohl udělat. Situace se nakonec vyvinula tak, že v květnu se ve středním Monaghanu, v Enniskillen a v severozápadní části diecéze objevily další skupiny; tím byl vytvořen rámec sedmi podpůrných skupin rozsetých po celé diecézi a velká většina kněží v aktivní pastorační službě se rozhodla k tomuto procesu připojit.

BYLO VŠE TAK RŮŽOVÉ?

Tady nás může napadnout otázka, jaké že vlastně byly ty ostatní pastorační priority a úkoly pojmenované na bundoranském semináři 2001 a jak se podařilo reagovat na ně? Zabývat se všemi dopodrobna by nás odvedlo příliš daleko, takže jen stručně. Pár kněží se tehdy začalo každý měsíc setkávat k pravidelné *pastorační reflexi* a tato setkání stále pokračují. Také začal proces naslouchání potřebám kněží různých věkových kategorií v oblasti *trvalé formace*, který se také dál úspěšně rozvíjí. Na druhé straně se nám nepodařilo nějak reagovat na výzvu ke konkrétnímu formulování *poslání* kněze v naší diecézi v dnešní době. Podobně jsme také nenašli žádný kloudný způsob jak pokročit v podpoře plnějšího *zapojení laiků* do pastorační služby ve farnostech. Ještě problematičtější bylo najít nějaký uspokojivý způsob, jak reagovat na potřebu vyjádřenou podstatnou částí kněží, aby byla rozvinuta průhlednější a efektivnější koncepce *diecézní personalistiky*, zvlášť v oblasti rozdělování kněží do jednotlivých farností. A pravděpodobně nejnáročnější bylo v praxi nějak reagovat na velmi upřímnou prezentaci předvedenou na bundoranském semináři 2001 skupinou reprezentující mnohé mladší kněze a zaměřující se na otázky: *Má naše diecéze vůbec ještě nějakou naději?* a *Máme my sami ještě nějakou naději?* Tato prezentace vyjadřovala zoufalé volání po nových přístupech a obnovených strukturách, které by byly více životodárné a které by nám umožnily efektivněji vykonávat naši pastorační službu v současné rychle se měnící kultuře.

PŘEŠLAPOVÁNÍ NA MÍSTĚ

V krátkosti, nový model pastoračního semináře, jak jsme jej prožili v roce 2001, poukázal na více problémových oblastí, než jsme následně byli schopni nějak solidně zpracovat. Proto bylo nejspíše pochopitelné, že se Bundoran 2002, věnující se tématu „Kněz v novém tisíciletí", vrátil na jistější půdu a dal opět přednost informacím před procesem. Práce ve skupinách součástí programu sice zůstala, avšak až na dvě výjimky se zdálo, že jsme se v nich nezabývali skutečně důležitými tématy. Ony dvě výjimky však byly významné. Prostřední den semináře jsme zrušili celý původně plánovaný dopolední program, abychom se mohli podělit o naše osobní reakce a názory na poslední události a odhalení kolem sexuálního zneužívání dětí kněžími v souvislosti s dokumentárním pořadem BBC

Suing the Pope a následnou rezignací biskupa Brendana Comiskey z diecéze Ferns.[15] I přes zmatek, zlost, úděs či dokonce i popírání, nebo možná právě kvůli všem těmto pocitům, které jsme při tomto setkání mohli vyjádřit, a v neposlední řadě i díky eucharistii, kterou jsme mohli následně společně slavit, bylo toto vše pro nás hlubokou zkušeností, která nás vedla jak k náročnému realismu a střízlivosti, tak ke hlubšímu pokoji, tolik potřebnému v oné kritické chvíli. Mnozí z nás se na toto setkání nyní zpětně dívají jako na chvíli milosti. Tím druhým významným tématem bylo téma probírané poslední den ráno, zaměřující se na otázku profesionality a zodpovědnosti v pastorační službě a rozebírající ovoce fungování našich skupin vzájemné podpory. Tady jsme měli příležitost zhodnotit, jak daleko jsme se dostali během prvního roku tohoto projektu, a vyjasnit si, co nyní můžeme očekávat od zatím poměrně nezkušených podpůrných skupin. Navíc zde byly iniciovány kroky, které pak později v létě na osmnácti místech po celé diecézi vedly k organizaci týdenních kursů zabývajících se praktickým osvojením si umění facilitace[16] malé skupiny. Tyto kursy byly reakcí na potřebu facilitace již dříve identifikovanou Johnem Shielsem, který dostatek schopných facilitátorů viděl jako jeden z nutných předpokladů pro úspěšné fungování podpůrných skupin. Tato potřeba nyní začala být pociťována jako velmi aktuální i přímo v některých skupinách.

DALŠÍ VYHODNOCENÍ

Další den věnující se vyhodnocení fungování podpůrných skupin se uskutečnil v listopadu. Tento den byl vyvrcholením evaluačního procesu, do kterého byly zapojeny jak samotné skupiny (každá z nich zde měla svého delegáta), tak naše koordinační skupina. Skupinová práce při tomto setkání byla facilitována některými z našich v létě nově vyškolených spolupracovníků. Účast byla přes 90% z těch, kdo byli právě k dispozici, a podle mého názoru zde byl udělán kus dobré práce. Pro práci podpůrných skupin se zde začaly objevovat nové možnosti. Mohli jsme konstatovat, že skupiny se již skutečně začaly stávat tím, co jsme od nich očekávali při jejich vzniku, tedy skupinami partnerské podpory kněží mezi sebou navzájem. Mohli jsme začít na vlastní kůži prožívat jejich potenciál, díky kterému umožňovaly efektivnější vzájemnou komunikaci mezi námi kněžími v diecézi a obzvlášť mezi kněžskou „základnou" a kněžskou radou. Kněží si začali být najednou vědomi toho, že je zde skutečný prostor pro vyjadřování osobních starostí a názorů, prostor, ve kterém však tyto starosti nejsou pouze vyjadřovány, ale kde je jim také naslouchán. Některé skupiny začaly oceňovat praktickou užitečnost toho, že nyní mají možnost společně uvažovat nad různými pastoračními oblastmi, úkoly a problémy, které jsou společné několika farnostem, a že tak také mají příležitost spojit své síly a zdroje dohromady, třeba za účelem společné formace laiků pro specifické pastorační služby. Naléhavost podpory rozvoje toho, co při Bundoran 2001 bylo nazýváno „*zapojení* laiků", byla při tomto setkání znovu vícekrát zdůrazněna. Navíc se zde začal nesměle objevovat i svým způsobem plnější termín „pastorační *spolupráce* s laiky".

Při tomto evaluačním dni měli kněží také příležitost rozhodnout, jakou roli by pro ně měl hrát každoroční pastorační seminář v Bundoran. Na setkání byla evidentní poměrně značná dávka nespokojenosti se zkušeností z roku 2002. Chtějí se kněží vrátit ke způsobu, jakým byl seminář organizován v dřívějších letech, nebo by rádi, aby se tento pastorační seminář stal fórem vytvářejícím rámec pro společnou zkušenost určovanou jejich vlastními potřebami a reagující na jejich vlastní starosti? Kněží se zde velmi jasně rozhodli pro druhou možnost. A v postupně se rozvíjejících podpůrných skupinách také spatřovali prostředek, který by měl realizaci takovéhoto přístupu usnadnit. Co se týče obsahu, dohodli jsme se, že Bundoran 2003 by se měl zaměřit na téma „Farnost ve 21. století" z hlediska kněze.

KUDY JSME DOŠLI AŽ SEM?

Dobrou zprávu lze většinou vyjádřit pouze konkrétním příběhem, delším či kratším, podle toho, kolik času máme k dispozici. My jsme na počátku cesty, kterou jsem se právě snažil vylíčit, neměli

[15] Tento pořad odstartoval novou vlnu diskusí, odhalení a vyšetřování v oblasti sexuálního zneužívání dětí kněžími. Jestliže se první vlna těchto skandálů v osmdesátých letech zaměřovala spíše na odhalování jednotlivých případů, tato druhá vlna se již soustředila především na ne příliš průhlednou roli biskupů při řešení (či spíše neřešení, neadekvátním řešení či dokonce popírání) těchto i nových případů. Rezignace biskupa Comiskey z Ferns (i v souvislosti s voláním po jiném systémovém přístupu k tomuto problém v celé církvi a především v USA) pak byla jakýmsi počátkem nového otevřenějšího přístupu i ze strany irských biskupů.

[16] Viz pozn. č. 11.

v úmyslu řídit se Poloniovou radou,[17] ale nakonec to bylo přesně podle ní: správný směr jsme nakonec našli právě díky ochotě vyzkoušet různé cesty, díky odvaze jít také „cestou necestou" a nesnažit se mít vše jasné předem. Když se nyní díváme zpátky, začíná být zřetelnější, jak jsme se vlastně dostali až tam, kde jsme dnes. Mezi mnohými cennými pohledy, které nám zprostředkovala sestra Anne Codd, PVBM, na letošním semináři (Bundoran 2003), byla mimo jiné přibližně i tato věta: „Povzbuzovat a umožňovat reflexi nad konkrétní praxí – to může být jedním z klíčových vkladů pastoračních služebníků pro dnešní situaci: reflexi nad zkušeností hledání, zkoušení, experimentování, reflexi nad mnohými často nepodařenými pokusy… Samotný proces takovéhoto hledání je silnou zkušeností toho, co znamená žít z víry… opakem víry je (falešná) jistota." Sestra Anne nám také připomněla, že „úspěch bez předchozí rozvahy či bez následné reflexe vám nepomůže tento proces zopakovat nebo na něm dál stavět a vylepšit jej".[18] Ve stále více post-moderní kultuře s jejím vysoce zdůrazněným smyslem pro provizorní řešení se zdá být přiměřené, že se ptáme, jaké poučení si můžeme odnést z naší „zkušenosti hledání". A podle mého názoru, právě již zmíněný papežův list *Novo millennio ineunte* na tuto zkušenost může vrhnout dobré světlo. V následujících odstavcích bych chtěl nabídnout tři reflexe nazvané stejně jako tři hlavní kapitoly tohoto listu.

TVÁŘ, KTEROU JE TŘEBA KONTEMPLOVAT

Ve druhé kapitole svého listu nás papež zve, abychom dnes víc než kdy jindy měli svůj pohled upřený na Pánovu tvář. Tato výzva je plodem jeho přesvědčení, že jádrem bohatství, které nám zanechalo slavení Velkého jubilea (a nad kterým uvažoval v úvodní kapitole), je *„kontemplace Kristovy tváře"* (*NMI* 15). Pobídka, která nám byla adresována při organizaci oněch prvotních setkání malých skupin v rámci přípravy na Bundoran 2001, abychom náš společný čas začínali modlitbou před ikonou Kristovy tváře, byla přímou reakcí na toto papežovo pozvání. Kdo z nás může dnes říci, jaký význam asi pro celou naši další cestu měla tato tehdejší pobídka, která byla ve víře přijatá oněmi prvotními přípravnými skupinami? Může se nám stát, že zapomeneme, že víra je naším klíčovým zdrojem. Důležitým rysem našeho posledního semináře byla trvalá snaha každé pracovní setkání zasadit do živého vědomí milujícího Božího pohledu. A to nejen na jeho počátku, ale někdy i hlubším nasměrováním našeho pohledu v průběhu vlastní práce (například mezi zakončením pléna a začátkem práce v malých skupinách). To jistě svědčí o hodně dlouhé cestě, kterou jsme urazili od často spíše symbolické či pouze formální modlitby, která byla rysem našich kněžských setkání ještě před nedávnem. Naše zkušenost je svědectvím toho, že rozvoj takovéhoto (jak vědomého, tak i habituálního) zaměření se na Krista, jak v našich podpůrných skupinách, tak i mimo ně, je cestou k tomu, že naše víra bude i nadále klíčovým zdrojem síly a moudrosti, tolik nutné tváří v tvář nárokům dneška, a že tato víra bude také utvářet i náš zítřek.

ZNOVU ZAČÍT U KRISTA

Ve třetí kapitole, Jan Pavel II. tutéž základní výzvu pro církev v novém miléniu vyjadřuje zas trochu jinak, slovy *„začít znovu u Krista"*. Zdůrazňuje zde, že nejde o to vymýšlet nějaký *„nový program",* protože program pro církev je *„stále týž, odvozený z evangelia a živé tradice"*. Avšak *„je nutné, aby se tento program proměnil v pastorační plány uzpůsobené situaci jednotlivých společenství… Právě v místních církvích je možné vytvářet konkrétní programové kroky – cíle a metody práce, formace a hlubší příprava lidí zapojených do pastorace,*[19] *hledání vhodných prostředků – které umožní, aby Kristova zvěst pronikala k lidem, aby vytvářela společenství a svědectvím o hodnotách evangelia silně ovlivňovala společnost a kulturu"* (*NMI* 29). Zde je tedy řeč o důležitosti jak diecézních, tak farních pastoračních plánů. Papež pak pokračuje tím, že tento přístup k pastoraci charakterizuje jako *„radostné dílo obnovy pastorační činnosti"*, které se *„týká nás všech"* (kde výraz „nás všech" samozřejmě znamená celek místní církve, a ne jen biskupa, kněze a jáhny), a následně naznačuje *„některé pastorační priority"*, které sám považuje za důležité.

---

[17] Viz pozn. č. 2.

[18] Charles Handy, *The Age of Unreson* (Harvard: Business School Press, 1998) 49.

[19] Zatímco anglická verze textu papežova listu zde má „foramtion and enrichment of the people involved", v českém překladu z ČBK čteme „formace a hodnocení pracovníků". V textu uvedený překlad jsem použil kvůli souvislosti, v jaké autor článku tento citát používá v dalším odstavci. Anglický výraz „enrichment" (dosl. „obohacení") se většinou v pastoračních souvislostech používá pro určitou hlubší a pokračující celkovou přípravu, v našem kontextu přípravu lidí aktivně zapojených do pastorační služby.

Podle mého názoru, my kněží v dnešní clogherské diecézi si nejspíše teprve nyní začínáme více uvědomovat, že ve skutečnosti jsme v posledních letech mohli vážným způsobem prožít onu „formaci a hlubší přípravu (některých) lidí zapojených do pastorace“: nás samotných. V naší diecézi se v polovině devadesátých let věnovalo hodně energie organizaci a provedení tzv. „pastoračního auditu“, zaměřeného na zjištění situace víry v té době. Poté byl po celé diecézi iniciován proces „Pastoral Development and Renewal“ (PDR; proces pastorační obnovy farností)[20] a v mnohých z našich farností byla nabízena možnost prožití kursu „Called by Name“ (povoláni jménem).[21] Ačkoli v některých farnostech PDR skupiny zůstávají v jisté míře aktivní ještě i dnes, sedm či osm let po svém vzniku, je jisté, že tato iniciativa celkové očekávání, které se do ní tehdy vkládalo, nesplnila. Zklamání, které tehdy vzniklo, teprve až poslední dobou odeznívá to té míry, že by snad již dnes bylo určité poctivé vyhodnocení s odstupem možné. Mně samotnému momentálně vrtá hlavou myšlenka, zda se teprve nyní, když jsme my kněží sami na vlastní kůži objevili bohatství založené na společném, modlitbou neseném rozhovoru nad Božím slovem, a když my sami se učíme umění skutečně poctivého rozhovoru a spolupráce mezi sebou navzájem, právě tímto způsobem nerealizuje ona nutná formace a hlubší příprava nás samotných jakožto těch, kdo se nemohou zříci své klíčové role v jakémkoli novém pastoračním projektu. Tyto zkušenosti a schopnosti pro nás budou podstatné při zastávání naší role pastoračního vedení. Mezi lidmi v našich farnostech jsou někteří, kteří se s námi jistě budou ochotni spojit ve společné zodpovědnosti za poslání naší diecéze a jejích farností v dnešním světě, avšak tito lidé chtějí být našimi partnery, ne pouhými farářovými poskoky. Jenom takto společně můžeme doufat, že se nám podaří nalézt odpovědi na papežovu pronikavou otázku: *„Co může slovo ‚svatost‘ znamenat v rámci pastoračního plánu?“* Pak je i naděje, že budeme také schopni nalézt efektivní způsoby, jak *„všem pokřtěným přesvědčivě předložit tuto ‚vysokou laťku‘ běžného křesťanského života“* (*NMI* 31).

SVĚDKOVÉ LÁSKY

Když jsme se tedy, coby kněží naší diecéze, ocitli na cestě, kterou jsem se snažil naznačit v předcházejících částech, začali jsme také objevovat něco z toho, jaké to je vstoupit do *„oblasti společenství (koinonia)“*, které pramení ze srdce života Trojice a které *„v sobě obnáší a zjevuje samu podstatu tajemství církve“* (*NMI* 42). *„V začínajícím tisíciletí před námi stojí velký úkol: Chceme-li být věrní Božímu plánu a zároveň odpovědět na hluboké touhy světa, musíme učinit církev domovem a školou společenství“* (*NMI* 43). Kněží naší diecéze najednou zjistili, že se na své společné cestě učí naslouchat a promlouvat jeden ke druhému na nové rovině. To, co se od nás očekává nyní, je úsilí o prohloubení kvality naší vzájemné konverzace, která bude charakterizována empatií, uvědoměním si vlastních darů a zodpovědností jeden za druhého, a rozšiřovat takovouto kvalitu do stále větších a větších kruhů: do našeho způsobu komunikace a setkávání se s ostatními Mistrovi učedníky a učednicemi v našich farnostech i mimo ně, i do naší komunikace a života v širším světě, se kterým se denně stále intenzivněji setkáváme.

„Spiritualita společenství znamená též dále schopnost vidět v druhém především to pozitivní, abychom ho mohli přijmout a ocenit jako Boží dar: nejen jako dar pro onoho bratra či sestru, kteří jej přijali přímo, ale také jako ‚dar pro mě‘“ (*NMI* 43).[22] Netouží snad svět kolem nás po tom, aby mohl takovýto postoj zakusit právě

---

[20] Tento proces nazvaný „Parish Development and Renewal“ (PDR) byl původně rozvinut v dublinské diecézi v druhé polovině osmdesátých let a v devadesátých letech se zde etabloval do více jak dvou třetin farností (viz http://www.pdr.dublindiocese.ie). Podobné procesy, přizpůsobené místním podmínkám, se pak pod stejným názvem rozšířili i do dalších irských diecézí, jako např. Kilmore (http://www.kilmorediocese.ie) a Elphin (http://elphindiocese.ie/pdo/pdo_pdr.html). Proces PDR je podrobně popsán v článku Donala Harringtona, „Proces obnovy farností v dublinské diecézi“, který je k dispozici na www.pastorace.cz či na požádání na agas@seznam.cz. Proces je od začátku založen na podpoře a prohloubení spolupráce laiků při pastoračním plánování ve farnostech. Ovšem i v dublinské diecézi se poslední dobou víc a víc ukazuje, že tato spolupráce funguje především tam, kde jsou jí místní kněží nejen otevřeni, ale také na ni osobně připraveni a schopni ji prohlubovat a koordinovat.

[21] Většinou šestitýdenní kurs s dvouhodinovými každotýdenními setkáními zaměřenými na témata zaměřující se na osobní povolání a cestu víry, role a poslání farního společenství, role kněží ve farnosti, místo mladých lidí ve farnosti, způsoby spolupráce v pastoraci apod. Viz např. verze, která se dnes používá v diecézi Elphin, kde jsou součástí kursu následující témata: „Naše farnost dnes a zítra“, „Obrazy Boha a jejich vliv na naši cestu víry“, „Povolání farníků“, „Kněz a farní společenství“, „Poslání farnosti“, „Výhled do budoucna“ (http://elphindiocese.ie/pdo/2_pdr/cbn.html).

[22] Text je přizpůsoben anglickému překladu, který, na rozdíl od českého, zahrnuje oba rody (bratry i sestry: „to welcome it and to prize it as a gift from God: not only as a gift for the brother or sister who has received it directly, but also as a ‚gift for me‘“, oproti českému „abychom ho mohli přijmout a ocenit jako Boží dar: ‚dar pro mě‘, kromě bratra, který ho přímo dostal“.

při setkávání s církví? Až se takováto spiritualita stane běžnou v našich farních společenstvích, zcela jistě najednou zjistíme, že úplně přirozeně směřujeme k novému a životodárnému partnerství s věřícími laiky ve společně sdílené zodpovědnosti za poslání církve. V této souvislosti je třeba zmínit nezapomenutelný okamžik prožitý během Bundoran 2003, kdy jedno setkání bylo věnováno reflexi konkrétních příkladů z naší diecéze, při které se s námi laici ze dvou našich farností dělili o své zkušenosti se situacemi, kde se již toto děje. Jan Pavel II. ve svém listě zvlášť zmiňuje dvě konkrétní *„struktury spoluúčasti předepsané kanonickým právem"*[23] pro každou místní církev, totiž kněžskou a pastorační radu, a říká, že tyto struktury musí mít zcela jasné rysy společenství („*communia*"). Pokračuje pak tím, že připomíná, jak *„sv. Benedikt radí opatovi v jednom klášteře, aby se radil i s těmi nejmladšími mnichy: ‚Pán často vnukne mladšímu lepší nápad.'"* (*NMI* 45).[24] V naší diecézi jsme právě díky zkušenosti s rozvojem podpůrných skupin mohli již prožít hlubokou proměnu naší kněžské rady. Možná, že nyní se již pomalu blížíme k určitému novému bodu na naší cestě ke společenství, kdy také budeme schopni spolu s našimi mladšími spolubratry znovu přemýšlet o tom, co se nám oni snažili říci onou svojí prezentací již tehdy při Bundoran 2001. Mám velkou naději, že to nebude již dlouho trvat, a my budeme připraveni k tomu, abychom se ctí obstáli před nárokem, který nás spolu s laiky čeká při vytváření pastoračních rad, jak v našich farnostech, tak i na diecézní úrovni. A jaké asi budou důsledky papežovy výzvy k *„naléhavému rozvoji společenství v delikátní oblasti ekumenismu"* (*NMI* 48) v této naší přeshraniční diecézi?[25]

Já osobně jsem přesvědčen o tom, že v *Novo millennio ineunte* se ukrývají ještě mnohé další cenné vhledy a důležité výzvy pro nás a pro všechny místní církve. Možná, že kněží diecéze Clogher budou brzy schopni zajet na hlubinu společně s ostatními lidmi ve svých farnostech. Avšak již nyní, v tomto okamžiku, je třeba, abychom si připomněli, kdo je to, kdo k nám mluví. Že je to náš Mistr, který nás znovu a znovu ujišťuje: „Nebojte se! Já jsem s vámi vždycky." On je to, kdo nás nyní také vyzývá: *Duc in altum!*[26]

[23] Zatímco anglický text zde mluví o „structures of participation", český překlad užívá výraz „orgány účasti" (*NMI* 45).

[24] V anglické verzi čteme: „By the Lord's inspiration, it is often the younger person who knows what is best" (*NMI* 45), což odpovídá *Řeholi sv. Benedikta*, která uvádí: „Ideo autem omnes ad consilium vocar diximus, quia saepe iuniori Dominus revelat quod melius est" (*Řehole* III,3).

[25] Tuto poznámku je třeba samozřejmě chápat v kontextu dodnes velmi náročné situace v Severním Irsku co se týče mezidenominačních předsudků založených na po staletí živené podezřívavosti a nenávisti.

[26] „Zajeď na hlubinu!" (Lk 5,4)